

KASBGA YO‘NALTIRILGAN O‘QITISH TEXNOLOGIYASI ORQALI UMUMMADANIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH

Kuchkarov Bahodir Tashmurodovich
O‘R QK Akademiyasi katta o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Maqolada kasbga yo‘naltirilgan o‘qitish texnologiyasi orqali umummadaniy kompetensiyalarni shakllantirish mazmuni asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: kompetentlik, kasb, o‘qitish, tadqiqot, jarayon, model, texnologiya, muassasa, faoliyat.

АННОТАЦИЯ

В статье обосновано содержание формирования общекультурных компетенций через технологию профессионально ориентационного обучения.

Ключевые слова: компетентность, профессия, обучение, исследование, процесс, модель, технология, учреждение, деятельность.

ABSTRACT

The article substantiates the content of the formation of general cultural competencies through the technology of career guidance training.

Keywords: competence, profession, training, research, process, model, technology, institution, activity.

“Muallim bilimli, aqlli, adolatli, o‘zida butun yuksak fazilatlarni mujassamlashtirgan bo‘lishi kerak. O‘zini nomunosib tutgan odam hech vaqt bolalarga bilim va odob bera olmaydi”.

Abdurahmon Jomiy

Jahon harbiy ta‘lim tizimida siyosiy vaziyatlarning o‘zgarishi harbiy kadrlar tayyorlashga bo‘lgan talablarning oshirilganini inobatga olgan holda harbiy ta‘limning milliy tizimini sifat jihatidan rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlarini amaliyotga tatbiq etishining takomillashgan texnologiyalari ishlab chiqilmoqda. Harbiy xizmatchilarni pedagogik tayyorlash nazariyasi va amaliyotini rivojlantirish bo‘yicha ilmiy tadqiqotlari asosida, Rossiya, Fransiya, Buyuk Britaniya, AQSh va boshqa rivojlangan mamlakatlarida oliy harbiy ta‘lim muassasalari kursantlarini tayyorlash bo‘yicha yirik loyihalarni amalga oshirish bo‘yicha tashkiliy ishlar olib borilmoqda.

Jahon ta'lim va ilmiy-tadqiqot muassasalarida harbiy xizmatchilarning umummadaniy kompetentlikni rivojlantirishi, harbiy xizmatchilarning kasbiy kompetensiyasining integral modelini ishlab chiqish, Evropa ta'lim darajasiga mos keladigan vakolatlar va malakalarni konseptual asoslash bo'yicha ilmiy tadqiqotlar yaratish bo'yicha ham borilmoqda. Shu bilan birga "umummadaniy kompetentlik" tushunchasini ochib beradigan ilmiy tadqiqotlar, o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish jarayonida pedagogik sharoitlarni takomillashtirish, ta'lim muhitida normativ, moddiy, texnik va axborot bazasini yaratish bo'yicha ham ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda.

Bo'lajak harbiy ofitserlarida umummadaniy kompetentsiyalarni shakllantirish bu O'zbekiston Respublikasi oliy harbiy ta'lim muassasalarida professor-o'qituvchilar va kursantlar o'rtasidagi pedagogik o'zaro munosabatlarning maqsadli uyushgan jarayoni bo'lib, bu jarayonning maqsadi shaxsiy fazilatlarini, motivatsion omillar va qobiliyatlarni yaratish va rivojlantirish, o'z-o'zini rivojlantirish va o'z-o'zini tarbiyalashda faollikni ta'minlash, kelajakda kasbiy faoliyatda ijtimoiy aloqalar va hamkorlikning samaradorligi hamda ushbu jarayonda kasbiy kompetentsiyalarni shakllantirish uchun asos bo'ladi. Ushbu jarayon O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi ta'lim tashkilotlarida kompetensiyaga asoslangan yondashuvni amalga oshirishning samarali va maqsadli shartidir. Ushbu tadqiqotning maqsadi va vazifalarini hisobga olgan holda, O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi ta'lim tashkilotlarida bo'lajak harbiy ofitserlar o'rtasida kasbiy yo'naltirilgan o'qitish texnologiyasi yordamida umumiy madaniy kompetentsiyalarni shakllantirishning nazariy modeli ishlab chiqildi. Ushbu model didaktik tizim bo'lib, uning ishlash maqsadi O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi oliy harbiy ta'lim muassasalarida kursantlarini tayyorlash yo'nalishi bo'yicha davlat ta'lim standarti talablariga muvofiq ushbu turdagi kompetentsiyalarni shakllantirish hamda pedagogik faoliyatning mazmuni, shakllari, usullari va vositalarini aniqlash va chet tilini o'qitishda uning natijalarini nazorat qilish bo'yicha yondashuvlarini ilmiy asoslashdir. Model kelajakdagi harbiy ofitserlarida umummadaniy kompetentsiyalarni shakllantirishning maqsadli pedagogik jarayonining nazariy g'oyasini, ushbu jarayon elementlarining tizim sifatida tuzilishini, ular o'rtasidagi munosabatlarning xususiyatini aks ettiradi va model nomida aks ettirilgan umumiy didaktik maqsadga erishish uchun o'zaro bog'liqlik va o'zaro bog'liqlikda joylashgan maqsadli, mazmunli, texnologik, mezon-baholash va samarali bloklarni o'z ichiga oladi.

Maqsadli blokda jamiyatning ijtimoiy buyurtmasi va davlat ta'lim standartining "huquqni muhofaza qilish" yo'nalishi bo'yicha o'quv jarayonining natijasi sifatida umummadaniy kompetensiyalar ro'yxatiga qo'yiladigan talablari va ijtimoiy-gumanitar fanlar, xorijiy tillarni o'qitishning professional yo'naltirilgan texnologiyasining xususiyatlarini oldindan belgilab beradigan maqsad va vazifalar

ko'rsatilgan. Ushbu blok professor-o'qituvchilarni kelajakdagi mutaxassislikning kompetensiyaviy modeliga yo'naltiradi.

Tarkib bloki o'quv fanining maqsadi va vazifalariga muvofiq maxsus shakllangan bilimlar tizimini birlashtiradi va ijtimoiy-gumanitar fanlar, xorijiy til bo'yicha ta'lim mashg'ulotlarida umummadaniy kompetensiyalarni samarali shakllantirishni ta'minlaydigan tarkibiy qismlarni amalga oshirishni o'z ichiga oladi. Bularga motivatsion, kognitiv, kommunikativ-faoliyat va reflektiv komponentlar kiradi.

Texnologik blok bu professor-o'qituvchi va kursnat o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni o'z ichiga oladi. U bo'lajak harbiy ofitserlarda umummadaniy kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan kasbiy yo'naltirilgan o'qitish texnologiyasini amalga oshirishda o'quv jarayonini pedagogik qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlarini bosqichma-bosqich ochib beradi. Kasbiy yo'naltirilgan o'qitish texnologiyasini amalga oshirishning dastlabki bosqichida o'quv intizomi doirasida umummadaniy kompetensiyalarni shakllantirish maqsadida ijtimoiy-gumanitar fanlar, xorijiy tillar bo'yicha bilimlarni qayd etish va to'plash bo'yicha ishlar olib boriladi.

Kasbiy yo'naltirilgan o'qitish texnologiyasi orqali umummadaniy kompetensiyalarni shakllantirishning asosiy bosqichida asosiy e'tibor o'quv intizomi doirasidagi ma'lumotlarga qaratiladi, bu uning kelajakdagi kasbiy faoliyatining muvaffaqiyati uchun ahamiyatini anglashga yordam beradi, shuningdek harbiy ofitserlik kasbining qadriyatlarga xos-semantik mazmunini o'zlashtirishga yordam beradi.

Uchinchi, yakuniy bosqichda pedagogik harakatlar bo'lajak harbiy ofitserning o'zini o'zi tarbiyalashi, o'zini rivojlantirish va ijodiy o'sishini rag'batlantirishga qaratiladi. Shunday qilib, kompleksda o'quv jarayonida kasbiy yo'naltirilgan o'qitish texnologiyasini izchil amalga oshirish kelajakdagi harbiy ofitserlarida xorijiy tillar, ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitishda umummadaniy kompetensiyalarni shakllantirishni ta'minlaydi.

Mezon-baholash bloki kelajakdagi harbiy ofitserlarida baholash mezonlari, baholash ko'rsatkichlari va umumiy madaniy kompetensiyalarni shakllantirish darajalarining xususiyatlarini birlashtiradi. Bo'lajak harbiy ofitserlarda umummadaniy kompetensiyalarning shakllanishini baholash uchun mezon-baholash apparati motivatsion, kognitiv, kommunikativ-faoliyat va aks ettiruvchi mezonlarni o'z ichiga oladi, ularning har biri ko'rsatkichlar tizimida namoyon bo'ladi. Bo'lajak harbiy ofitserlarda umumiy madaniy kompetensiyalarning shakllanishini baholash maxsus yarim tarkibiy qismlarga ega kompetensiyalarni baholash kartalari asosida amalga oshiriladi va past, o'rta va yuqori darajalarni o'z ichiga oladi. Nazariy modelning samaradorlikni aniqlash bloki kasbiy yo'naltirilgan o'qitish texnologiyasi orqali

shakllangan pedagogik amaliyotda modelni amalga oshirish natijasining aksi sifatida kompetentsiyalarni shakllantirish darajalarining empirik ahamiyatini o'z ichiga oladi. Ushbu tarkibiy qismlarning har birining mazmuni kasbiy yo'naltirilgan o'qitish texnologiyasining modeli va amalga oshirilishiga muvofiq ishning har qanday bosqichida pedagogik faoliyat shakllari va usullarini diagnostika qilish va o'z vaqtida sozlash imkoniyatini beradi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy talablarga javob beradigan ofitser-kadrlarni tayyorlash masalalarini hal qilish harbiy xizmatchilarda funksional majburiyatlari va harbiy xizmatning turli vazifalarini muvaffaqiyatli bajarish uchun zarur bo'lgan va olingan bilim, ko'nikma, malaka, tajriba, kasbiy faoliyatni amalga oshirishga tayyorligiga asoslangan harbiy-kasbiy innovatsion faoliyatda tarbiyaviy ishlar tizimini rivojlantirish orqali amalga oshiriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. Mirziyoev Sh.M. O'zbekiston Respublikasi xavfsizlik kengashining kengaytirilgan tarkibdagi yig'ilishdagi nutqi.//Vatanparvar, 2024. 15 yanvar.
2. Satib-Aldiev A. Ofitserning pedagogik madaniyati. O'quv qo'llanma. – Toshkent OUQBYu, 2013. – 38 b.
3. Мальцева О.А. Психологическая подготовка сотрудников полиции. – Орёл: ОрЮИ МВД России имени В. В. Лукьянова, 2015. – 98 с.
4. Михайлова Т.Н. Формирование общекультурной компетентности курсантов вузов МВД России в процессе их само актуализации: автореферат дисс. ...к.пед.н. – Улан-Удэ, 2018. – 28 с.
5. www.pedagog.uz
6. www.tdpu.uz
7. www.Ziyonet.uz